

Μία εμπειρία αλφαριθμητισμού γυναικών

της Δανάης Βαϊκούση*

Περισσότερες από 200.000 γυναίκες που ζουν στην περιοχή της πρωτεύουσας δεν έχουν τελειώσει το δημοτικό σχολείο. Απ' αυτές το 40% είναι τελείως αγράμματες και οι υπόλοιπες έχουν φοιτήσει μερικά χρόνια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι το 70% των ολικά και λειτουργικά αναλφάβητων της πρωτεύουσας είναι γυναίκες. Πρόκειται συνήθως για κατοίκους αγροτικών περιοχών που η αναζήτηση εργασίας τις φέρνει οικογενειακά στις υποβαθμισμένες συνοικίες της Αθήνας. Ως γυναίκες και αναλφάβητες κάνουν τις πιο κακοπληρωμένες και βαριές εργασίες και ταυτόχρονα δυσκολεύονται να διεκδικήσουν το οποιοδήποτε δικαίωμά τους, να διαπραγματευθούν, να συμμετάσχουν ουσιαστικά σε συλλογικούς φορείς.

Επίσης, οι αναλφάβητες γυναίκες που ζουν στην πρωτεύουσα αντιμετωπίζουν όλα τα μικρά και μεγάλα προβλήματα που συνεπάγεται η ζωή σε μια μεγαλούπολη. Έρχονται αντιμέτωπες με τις απαιτήσεις

μιας κοινωνίας που είναι οργανωμένη σαν να ήταν όλοι εγγράμματοι. Η καθημέρα τους δίνει τη δική της απάντηση, βρίσκει το δικό της τρόπο, τις δικές της λύσεις για να ανταπεξέλθει στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Πρόκειται όμως για προσωπικές, ατομικές λύσεις που απλώς παρακάμπτουν το πρόβλημα.

«Τα βολεύουν κουτσά-στραβά» όπως, χαρακτηριστικά μου είχαν εκμυστηρευθεί μερικές από τις επιμορφωμένες που φοιτούσαν στο τμήμα αλφαριθμητισμού όπου εργαζόμουν.

Τα μαθήματα γίνονταν στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Γαλατσίου και οι «μαθήτριές» μου, με μέση ηλικία περίπου 40 χρόνων, ήταν οι περισσότερες νοικοκυρές. Η μοναδική εργαζόμενη είχε και τις περισσότερες δυσκολίες στην προσέλευσή της, αλλά παρ' όλα αυτά είχε και τη σημαντικότερη πρόοδο. Όντας ανασφαλείς ως προς την ικανότητά τους να μάθουν γραφή και ανάγνωση αμφιταλαντεύονταν σ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του τμήματος α-

νάμεσα στην επιθυμία τους να μάθουν και στην αποθάρρυνση.

Τα θέματα γύρω από τα οποία οργανωνταν η μάθηση αντιπροσώπευαν οικείες, γνώριμες καταστάσεις. Λέξεις-κλειδιά, όπως: πόλη, λιτότητα, φαγητό, ψήφο, νοίκι, ειρήνη, ήταν η αφετηρία ευρύτερων συζητήσεων για τη ζωή στην πόλη, για την οικονομία, τις εκλογές, την κατοικία, τα ανθρώπινα ιδανικά.

Προσπάθησα να συνδέσω τα μαθήματα αλφαριθμητισμού με θέματα που άγγιζαν τους πόθους, τις ελπίδες, τις εμπειρίες και τις μνήμες τους, καθώς και με καταστάσεις που τις ζούσαν στην καθημερινή τους ζωή.

Πιστεύω ότι αυτές οι γυναίκες ήταν αποφασισμένες, αν είχαν την κατάλληλη υποστήριξη, να κάνουν ένα ή και περισσότερα βήματα προς τα εμπρός. Ο αλφαριθμητισμός τους δεν ήταν παρά το μέσον για να διεκδικήσουν κάτι περισσότερο, απ' ό,τι τους είχε επιφυλάξει η ζωή μέχρι τότε.

Όμως, πολλές άλλες αναλφάβητες γυ-

* Εργάστηκε ως σύμβουλος λαϊκής επιμόρφωσης και ως επιμορφώτρια αλφαριθμητισμού γυναικών.

Έχει εκπονήσει διδακτικό υλικό κατάλληλο για τον αλφαριθμητισμό γυναικών εγκατεστημένων σε αστικές περιοχές. Το υλικό αυτό εκδόθηκε από τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.

Ως εκπαιδευτικός, αποσπασμένη στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης της Αθήνας, εργάστηκε στον τομέα της πρόληψης του αναλφάβητισμού στο δημοτικό σχολείο.

ναίκες δε βρήκαν την ευκαιρία ή δεν πήραν την απόφαση να επιχειρήσουν να αποκρυπτογραφήσουν το γραπτό λόγο. Για παράδειγμα, μερικές μητέρες μαθητών μου (εδώ και τρία χρόνια εργάζομαι στο Μενίδι) είναι αναλφάβητες. Η γραπτή επικοινωνία μαζί τους είναι αδύνατη. Φοβισμένες, έρχονται και ρωτούν με κάποιο δέος τους δασκάλους για την πρόοδο των παιδιών τους. Θα ήλπιζε κανείς ότι τουλάχιστον, παρ' όλο που μερικοί γονείς μαθητών μας είναι αναλφάβητοι, οι ίδιοι οι μαθητές μας στο σύνολό τους δεν πρόκειται να αντιμετωπίσουν το ίδιο πρόβλημα, εφόσον φοιτούν στο σχολείο. Δυστυχώς, ο αναλφαβητισμός αναπαράγεται στις σχολικές τάξεις. Κάποιοι μαθητές, σύμφωνα με εμπειρικές παρατηρήσεις, δύο-τρεις περίπου σε κάθε τάξη, διατρέχουν κατά την κρίση μου τον κίνδυνο αποφοιτώντας απότο σχολείο να υπαχθούν στην κατηγορία των λειτουργικά αναλφάβητων. Άλλωστε, ο επανερχόμε-

νος αναλφαβητισμός δεν παρατηρείται μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

Παιδιά αναλφάβητων γονέων, προβληματικών ή φτωχών οικογενειών, έχουν μαθησιακές δυσκολίες στις πρώτες τάξεις του σχολείου και στη συνέχεια καθιερώνονται ως «ενοχλητικοί» ή ως «ανυπάκουοι», για τους οποίους το κυρίως ζητούμενο είναι πώς να μην ενοχλούν την τάξη.

Πρόσφατα έχει προστεθεί το πρόβλημα των Ποντίων, τόσο των ενηλίκων όσο και των παιδιών τους. Παιδιά με πολύ καλούς βαθμούς στη χώρα προέλευσης περιθωριοποιούνται στο σχολείο εξαιτίας της μερικής ή ολικής άγνοιας της ελληνικής γλώσσας. Οι μητέρες τους, όταν έρχονται το σχολείο να ρωτήσουν για την πρόοδο των παιδιών τους, προσπαθούν να συνεννοηθούν με τους δασκάλους με τα λίγα ελληνικά τους, τις περισσότερες φορές με αμφίβολα αποτελέσματα. Ο ρυθμός άφιξης

Ποντίων από τη Σοβιετική Ένωση διογκώνει λοιπόν το πρόβλημα του αναλφαβητισμού στους ενηλίκους και ταυτόχρονα διερύνει την αναπαραγωγή του. Γενικότερα θα λέγαμε ότι αυτή η κοινωνική ομάδα, της οποίας ο πληθυσμός αυξάνεται συνεχώς, βρίσκεται μπροστά στο πρόβλημα της ένταξης.

Ο αλφαβητισμός δεν είναι άραγε αναγκαία προϋπόθεσή της;

Βέβαια, οι γυναίκες Πόντιες αναζητούν κατά κύριο λόγο εργασία για να εξασφαλίσουν την επιβίωση τη δική τους και της οικογενείας τους. Ίσως ο αλφαβητισμός τους να μην εντάσσεται στις δικές τους αμεσες προτεραιότητες, όμως αποτελεί ένα δικαίωμα γι' αυτές και τα παιδιά τους που οι αρμόδιοι θα πρέπει να βρουν τρόπο να το συμπεριλάβουν στη δέσμη μέτρων που ετοιμάζεται για την ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία.